Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра політичної соціології

ЗАТВЕРДЖЕНО

директор навчально-наукового інституту
соціології та медіакомунікацій

Олена МУРАДЯН

«28» серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політична соціологія

рівень вищої освіти бакалавр
галузь знань С соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
спеціальність С5 Соціологія
освітня програма соціально-політичні та маркетингові дослідження
вид дисципліни обов'язкова
факультет ННІ соціології та медіакомунікацій

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою ННІ соціології та медіакомунікацій

“26” серпня 2026 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Литовченко Артем Дмитрович, к. соц. н., доцент, доцент ЗВО кафедри політичної соціології ННІ соціології та медіакомунікацій, Нехаєнко Оксана Василівна, докт. філ-ії з соц-ії, доцент ЗВО кафедри політичної соціології ННІ соціології та медіакомунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології

Протокол від “26” серпня_2026 року № 1

Завідувач кафедри політичної соціології

_____ Бойко Д. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної/наукової) програми (керівником проектної групи) «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»
назва освітньої програми

Гарант освітньої (професійної/наукової) програми
«Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

_____ Мурадян О. С.
(підпис) **(прізвище та ініціали)**

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ соціології та медіакомунікацій

Протокол від “ 26 ”_серпня_2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії ННІ соціології та медіакомунікацій

_____ Сорока Ю. Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Політична соціологія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності С5 Соціологія освітньо-професійної програми «Соціально-політичні дослідження»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є надання студентам повноцінної, багатомірної картини проявів політичного простору сучасного суспільства, особливостей та тенденцій його розвитку як елемента соціального світу, механізмів структурування, функціонування та розвитку політичного простору.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

1. визначити співвідношення політичної соціології з іншими науками про політику; місце політичної соціології в системі соціологічних знань;
2. розкрити сутність політики з позицій соціологічного аналізу: як сфери суспільного життя; як соціального інституту; як особливого різновиду соціального простору;
3. познайомити студентів із основними соціологічними теоріями політики;
4. розглянути загальні та специфічні методи теоретичного та емпіричного соціологічного аналізу політики;
5. познайомити з головними тенденціями сучасних соціально-політичних процесів

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120*

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов’язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	2-й
Семестр	
4-й	4-й
Лекції	
32 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	8 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
56 год.	год.
у тому числі індивідуальні завдання	
20 год. (за рахунок самостійної роботи)	

** у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.*

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна

ЗК 5 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)
ЗК 8 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
СК 1 Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології
СК 2 Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій
СК 3 Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому
СК 6 Здатність застосувати соціологічний дослідницький інструментарій

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна

ПРН 1 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності
ПРН 2 Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми
ПРН 3 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі
ПРН 4 Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач
ПРН 8 Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури
ПРН 14 Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етнічних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень
ПРН 18 Розробляти проєкти соціально-політичних маркетингових кампаній із просування актуальних й суспільно-значущих акторів, дій, ідей та подій.

1.8. Пререквізити: Історія соціології, Політологія, Політична історія, Соціологія: основи теорії

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Становлення, предмет та методи політичної соціології

Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук. Розділення соціально-політичного знання та формування соціологічного підходу. Виникнення та інституціоналізація політичної соціології. Особливості розвитку політичної соціології в різних країнах. Предмет політичної соціології як дискусійний продукт. Інтерпретація предмету політичної соціології в межах провідних наукових шкіл. Співвідношення політичної соціології із політологією, політекономією, політичною філософією тощо. Політична соціологія та ідеологія. Політичний соціолог як «прилад, що впливає».

Тема 2. Політика як соціальний феномен

Виникнення політики як сфери публічного керування та нормативної системи. Історична обумовленість пошуків соціального ладу. Розмежування та взаємозв'язок соціального та політичного. Політика як: публічна діяльність, державне керування, влада, конфлікт та узгодження інтересів, мистецтво компромісів, консенсусу та можливого. Політика як соціальні відносини, діяльність, інститут. Функції політики

Тема 3. Парадигмальні засади політичної соціології

Мультипарадигмальний характер та тенденції розвитку сучасної політичної соціології. Дві

ключові парадигми політичної соціології: марксизм та веберіанство. Концепції засновників парадигм та еволюція їхніх ідей в працях послідовників. Третій шлях політичної соціології: парадигмальні перспективи критичної соціології. Фундаментальні напрями з парадигмальним потенціалом: світ-системний аналіз та історична соціологія в теоретичній побудові політичної соціології.

Тема 4. Соціологічне вивчення влади

Влада як фундаментальний засіб соціальної організації. Наукові інтерпретації влади як: примусу, інтересу, ціннісної згоди. Розмаїття соціологічних трактувань влади: влада як міжособистісні відносини, система ресурсів, причинне відношення, конфлікт, участь у прийнятті рішень. Ерозія, ефективність та легітимність влади. Влада, вплив, контроль.

Тема 5. Соціально-політичний простір та системи владних ієрархій

Поняття та характеристики політичного простору. Політичне поле. Рівні прояву, структура та функції політичного простору. Стихійні та символічні аспекти політичного простору. Актори політичного простору. Капітали в соціальному просторі та політичному полі. Інституціоналізація владних нерівностей: корпоративізм, клієнтелізм, популістське лідерство.

Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація соціально-політичного простору.

Соціальні нерівності у політичному просторі. Концепції розмежувань та розділених суспільств у політичній соціології. Стратифікація політичного простору: моделі правлячого класу, еліт, плюралізму та демо-елітизму. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів. Типології еліт. Рекрутування та солідаризація елітних груп. Елітні мережі. Зв'язок еліт із політичними партіями. Соціальні функції політичних партій: динамічний аспект. Соціальна підтримка та партійні процеси. Групи інтересів, групи впливу, групи тиску, лобізм. Соціальні рухи, політичні партії та ідеології.

Тема 7. Класовий аналіз у політичній соціології

Класові дослідницькі концепції та методології у політико-соціологічному вивченні соціальних нерівностей. Соціальні класи та політико-соціологічні концепції класів: від Карла Маркса та Макса Вебера до Джона Голдторпа та Еріка Оліна Райта.

Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки

Визначення політичної та електоральної поведінки. Політична участь, політична активність, політична поведінка, політичне лідерство. Емпіричні засади та методи соціологічного вивчення політичної та електоральної поведінки. Політичні технології та політичне маніпулювання: соціологічний аналіз. Радикалізм та екстремізм як форми політичної поведінки: види, фактори та соціологічні інструменти вивчення.

Тема 9. Соціально-політична свідомість

Соціально-політична свідомість, суспільна свідомість, масова свідомість: співвідношення та взаоємзв'язки. Концепції соціально-політичної свідомості. Головні риси та елементи соціально-політичної свідомості. Декларативність як властивість політичної свідомості.

Тема 10. Політична культура. Політичні ідеології. Політичні режими

Політична культура, її зв'язок із політичною свідомістю. Соціологічні інтерпретації політичної культури. Типології політичних культур: Г.Алмонд, Л.Пай, С.Хантінгтон, Р.Інглхарт. Критика концепцій політичної культури. Політичні ідеології в фокусі політичної соціології: між свідомістю та культурою. Політичні ідеології та дискурси. Соціальні та соціально-психологічні витоки формування ідеологій. Політика та держава. Політичні режими крізь політико-соціологічну призму. Соціальні підвалини формування політичних режимів. Групові, комунікативні та ідеологічні аспекти політичних режимів.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7						
Тема 1: Становлення, предмет та методи політичної соціології	10	2	4			4	10	1				9
Тема 2: Політика як соціальний феномен	10	2	2			6	10	1				9
Тема 3: Парадигмальні засади політичної соціології	12	6	2			4	10	1	1			8
Тема 4: Соціологічне вивчення влади	12	6	4			2	10	1	1			8
Тема 5: Соціально-політичний простір та системи владних ієрархій	8	2	2			4	10	1	1			8
Тема 6. Соціальні нерівності та стратифікація соціально-політичного простору.	8	2	4			2	10	1	1			8
Тема 7. Класовий аналіз у політичній соціології	12	6	4			2	10	1	1			8
Тема 8. Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки	8	2	2			4	10	1	1			8
Тема 9. Соціально-політична свідомість	10	2	4			4	10	1	1			8
Тема 10. Політична культура. Політичні ідеології. Політичні режими	10	2	4			4	10	1	1			8
Індивідуальні завдання	20					20	20					20
Усього годин	120	32	32			56	120	10	8			102

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	***Становлення, предмет та методи політичної соціології*** *Питання семінару:* 1. Місце політичної соціології в системі наук про політику 2. «Національні школи» в політичній соціології 3. Дискусії про предмет політичної соціології 4. Вплив соціологічних досліджень політики на політичні процеси 1.	4	
2	***Політика як соціальний феномен*** *Питання семінару:* 1. Версії виникнення політики 2. Політика як публічна управлінська діяльність 3. Політика як інституційна та нормативна система 4. Політика як функціональне мистецтво	2	
3	***Парадигмальні засади політичної соціології*** *Питання семінару:* 1. Марксизм як парадигма політичної соціології 2. Веберіанство як парадигма політичної соціології 3. Перспективи парадигмального синтезу в політичній соціології 4. Підходи з парадигмальними перспективами в політичній соціології	2	1
4	***Соціологічне вивчення влади*** *Питання семінару:* 1. Влада як фундаментальний засіб соціальної організації 2. Соціологічні трактування влади 3. Розрізнення та співвідношення влади та впливу 4. Ерозія, ефективність та легітимність влади	4	1
5	***Соціально-політичний простір та системи владних ієрархій*** *Питання семінару:* 1. Проблеми застосування метафори простору для аналізу політики 2. Концепція політичного поля в політичній соціології 3. Особливості інституціоналізації політики 4. Інституціоналізація владних ієрархій та моделі їхнього самозахисту	2	1
6	***Соціальні нерівності та стратифікація соціально-політичного простору*** *Питання семінару:* 1. Структура та стратифікація політичного простору 2. Елітаристські та плюралістські підходи до аналізу політики 3. Нові соціальні нерівності крізь призму політичної соціології 4. Політичні партії та політичні рухи в стратифікації соціально-політичного простору 5.	4	1
7	***Класовий аналіз у політичній соціології*** *Питання семінару:* 1. Оціночний та функціональний підходи до визначення еліт 2. Політичні партії 3. Специфіка функціонування груп інтересів та тиску 4. Соціальні рухи	4	1

8	***Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки*** *Питання семінару:* 1. Дискусії щодо термінології 2. Методи соціологічного виміру політичної активності 3. Історія соціологічного аналізу електоральної поведінки 4. Вади соціологічних теорій пояснення політичної поведінки	2	1
9	***Соціально-політична свідомість*** *Питання семінару:* 1. Структура, елементи та функції соціально-політичної свідомості 2. Стани соціально-політичної свідомості 3. Соціально-політична свідомість та дискурс 4. Декларативність соціально-політичної свідомості	4	1
10	***Політична культура. Політичні ідеології. Політичні режими*** *Питання семінару:* 1. Політична культура: критичний погляд на спроби типології 2. Від політичної культури до політичної ідеології та назад 3. Держава крізь призму політичної соціології 4. Політико-соціологічна критика концепції «тоталітаризму»	4	1
Усього годин		**32**	**8**

5. Завдання для самостійної робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1	*Підготовка тематичного огляду* Становлення та сучасний стан політичної соціології в системі наук	4	9
2	*Підготовка до дискусії* Предмет та методи політичної соціології	6	9
3	*Складання порівняльної таблиці* Політика як соціальний феномен	4	8
4	*Складання карти концептів* Соціологічне вивчення влади	2	8
5	*Підготовка переліку* Соціально-політичний простір та системи владних ієрархій	4	8
6	*Підготовка до дискусії* Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору	2	8
7	*Складання переліку прикладів* Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів	2	8
8	*Підготовка переліку дослідних центрів* Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки	4	8
9	*Формулювання дослідницького питання до теми* Соціально-політична свідомість та культура	4	8
10	*Складання переліку методів* політичного аналізу та прогнозування	4	8
Підготовка і написання творчої роботи (індивідуальне завдання)		20	20
Усього годин		**56**	**102**

6. Індивідуальні завдання

Реферат (реферативна робота із аналітичним висновком та візуальною презентацією):

Змістовні вимоги: 1) повне розкриття теми з використанням понятійно-концептуального апарату політичної соціології; 2) здійснення аналізу на базі політико-соціологічних теорій; 3) авторська проблематизація теми / постановка дослідного питання; 4) конкретизація

політико-соціологічної специфіки дослідження даної теми по відношенню до споріднених дисциплін (соціологія, політологія, і т.д.); 5) наявність загального висновку; 6) наявність посилань в разі використання прямо запозиченого матеріалу (який не повинен загалом перевищувати 15% тексту). Бажано використання даних соціологічних досліджень за темою або аргументація неможливості або недоцільності такого використання.
Максимальна оцінка: 20 балів

Контрольна робота (тестові завдання із відкритим питанням). Приклади відкритого питання контрольної роботи:
1. Зробити письмовий SWOT-аналіз (сильні, слабкі сторони, можливості, загрози) реалізації бюрократичної моделі панування/держави М. Вебера у сучасному світі.
Максимальна оцінка: 30 балів

Орієнтовний варіант творчого завдання – аналітичної роботи із співбесідою: Підготувати письмову доповідь (до 7 тисяч знаків – близько 2,5 сторінок 12 кеглем) із усним представленням-захистом (до 5 хвилин) на семінарі або індивідуальним захистом-співбесідою. Загальна тематика доповідей - **політико-соціологічний потенціал авторських підходів**: що саме з авторського підходу варто використовувати у політичній соціології, у чому полягають перспективи такого використання, головні переваги можливих запозичень та обмеження обраного підходу (за можливості - порівняно із іншими підходами). Кожний студент або студентка мають обрати один з підходів наступних авторів або авторських пар: 1. Дж. Аррігі; 2. П. Блау; 3. Перрі Андерсон та Бенедикт Андерсон; 4. Е. Лакло та Ш. Муфф; 5. Е. Фромм; 6. Р. Коллінз; 7. Ю. Габермас; 8. К. Шмітт; 9. Н. Еліас; 10. Альфред Вебер; 11. К. Поланьї; 12. К. Калхун; 13. А. Лефевр; 13. Ф. Феркло (Фейрклафф); 14. Т. А. ван Дейк; 15. У. Бек; 16. Е. Канетті; 17. А. Франк; 18. М. Манн; 19. В. Райх 20. Е. Хобсбаум; 21. В. Беньямін (*перелік коригуватиметься*).
Максимальна оцінка: 40 балів

Роботи, викриті у плагіаті, не розглядаються. Плагіатом вважається наявність в тексті більше 25% прямих запозичень без відповідного оформлення цитати і посилання на джерело

7. Методи навчання

Лекції, презентації, семінари, робота в групі, розв'язання аналітичних професійних задач

8. Методи контролю

Контрольна робота (тестові завдання плюс відкриті питання), передбачена навчальним планом, реферат, творче завдання (аналітична робота із співбесідою-презентацією), робота на семінарах (виступи, доповіді, підготовка презентацій).

9. Схема нарахування балів

<table>
<tr><td colspan="10">Поточний контроль та самостійна робота</td><td>Контрольна робота, передбачена навчальним планом</td><td>Реферат</td><td>Творче завдання</td><td>Сума</td></tr>
<tr><td colspan="13">Для денного та заочного відділення</td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td>Т10</td><td rowspan="2">30</td><td rowspan="2">20</td><td rowspan="2">40</td><td rowspan="2">100</td></tr>
<tr><td colspan="5">5 (виступи, роботи)</td><td colspan="5">5 (виступи, роботи)</td></tr>
</table>

Мінімальний бал для допуску до написання заліку: 10 балів

Критерії оцінювання реферату

1) Коректність і обґрунтованість авторських аргументів (4 бали); 2) відповідність висновків загальній логіці есе (4 бали); 3) коректність використання понятійно-

концептуального апарату політичної соціології для аналізу проблеми (4 бали); 4) коректність, доречність і доцільність використання обраної теоретичної бази і даних досліджень (3 бали); 5) коректність постановки проблеми / дослідного питання (3 бали); 6) грамотність та відповідність формальним вимогам (2 бали). Максимальна оцінка - 20 балів.

Критерії оцінювання творчого завдання

Виконане без помилок або з однією-двома незначними помилками	35-40 балів
Виконане з трьома-чотирма значними й незначними помилками	21-34 бали
Виконане не повністю та (або) із суттєвими помилками	10-20 балів
Виконане не повністю, містить суттєві помилки	до 9 балів
Виконання часткове, не відповідає поставленим завданням	0 балів

Текст - до 20 балів; виступ/співбесіда - до 10 балів; відповіді на питання – до 10 балів.

Критерії оцінювання контрольної роботи

Відповідь повна, або з однією незначною помилкою	25-30 балів
Відповідь повна, але з двома-трьома незначними помилками	18-24 бали
Відповідь не досить повна, та (або) із суттєвими помилками	10-17 балів
Відповідь неповна, містить суттєві помилки	до 9 балів
Відповідь майже відсутня та (або) не відповідає запитанню	0 балів

Методичні рекомендації з виконання індивідуальних завдань

Для отримання найвищої оцінки необхідно поєднати:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу (політика, влада, вплив тощо), визначенні соціально- політичних явищ та структур, аналізі соціально-політичних процесів, прогнозуванні політичних подій та експертизі соціально-політичних взаємодій;
- критичне переосмислення окремих тез із матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при виявленні недосконалості понять, концепцій, схем та моделей, що використані в курсі;
- прозоре та аргументоване висвітлення авторської позиції – у порівнянні різних визначень основних понять курсу, при аналізі соціально-політичних процесів, прогнозуванні соціально- політичних подій та експертизі соціально-політичних взаємодій;
- використання самостійних прикладів, що не наводились в лекційному матеріалі та/або першоджерелах і максимально чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок експертизи владних стратегій, соціальних факторів політичних процесів, впливу політичних подій на соціальні структури та навпаки.

Для отримання мінімально необхідної оцінки необхідно:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та/або першоджерел у відповіді – використанні основних понять курсу (політика, влада, вплив тощо), визначенні соціально- політичних явищ та структур, аналізі соціально-політичних процесів, прогнозуванні політичних подій та експертизі соціально-політичних взаємодій;
- використання прикладів, що чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок експертизи владних стратегій, соціальних факторів політичних процесів, впливу політичних подій на соціальні структури та навпаки;
- самостійне викладення думок у відповіді (без елементів академічної недоброчесності).

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
0-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Підручники:

1. Історія політичної думки: підручник / за заг. ред. Н. М. Хоми [І. В. Алєксєєнко, Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна та ін.]. – Л.: Видавництво «Новий світ-2000», 2017. – 1000 с.
2. Основи політичної соціології. Навчальний посібник / М.А. Безносов, Т.Н. Дублікаш, А.Д. Литовченко та інш. – Х.: ХНУ ім. В.Н.Каразіна, 2015.
3. Соціологія політики: Підручник: у 2-х частинах. / За ред. В.А. Полторака, О.В. Петрова,
А.В. Толстоухова. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2011. – У двох частинах.

Основна література

1. Cherniak, Kseniia & Lytovchenko, Artem. (**2023**). Positioning Post-Soviet Sociology in Global Sociology: Between the Global South and the Global North. Studies of Transition States and Societies, DOI: https://doi.org/10.58036/stss.v0i0.1067
2. Companion to Political Sociology / Ed. by Kate Nash and Alan Scott. Oxford, Blackwell, 2001.P. 165–178.
3. Lytovchenko A., Boiko D., Yashkina D and Jørn Holm-Hansen . The Discourse of Moderation and Cohesion as an Effective Electoral Tool: Sluha Narodu in Ukraine's 2019 Parliamentary Campaign. In Aasland, Aadne, Kropp, Sabine, eds. 2021. The Accommodation of Regional and Ethno-cultural Diversity in Ukraine. Cham: Palgrave Macmillan. 2021. P. 111-142 https://doi.org/10.1007/978-3-030- 80971-3_5
4. Lytovchenko, A., & Nekhaienko, O. (**2023**). Sociological perspectives of the study of the

war factor in the dynamics of compliance with anti-pandemic measures (on the example of front-line Kharkiv). Scientific Journal of Polonia University, 55(6), 177-185. https://doi.org/10.23856/5523
5. Nash K. Contemporary Political Sociology. Globaliszation, Politics, and Power. Oxford : Blackwell, 2000. – P. 1–46
6. Nekhaienko O.V., Lytovchenko A.D. (**2025**) Historical sociology of urbanization: cities as arenas of power struggles. Habitus.(70), 48-54 DOI: https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.7
7. Rush M. What is political sociology? // Politics and Society. An Introduction to Political Sociology. NY : Wheatsheat, 1992. P. 3–13
8. Аґамбен Дж. (**2022**) Друг. Чотири есеї про політику \ Переклад і впорядкування Олександра Тимофеєва. — Дніпро, 2022
9. Барматова С. П. Політична соціологія: курс лекцій. – К.: Аналітичний центр вивчення суспільства, 2003. – 252 с
10. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник / За ред. Гончарук-Чолач Т.В. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. – 250 с.
11. Горбач Д. 2004 і далі: «Олігархічна демократія» та кризи. «Спільне». **2024** https://commons.com.ua/uk/oligarhichna-demokratiya-ta-krizi/
12. Жеребятнікова І.В. Опорний конспект лекцій за дисципліною «Політична соціологія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=7776
13. Куценко О.Д. Соціологія політики // Спеціальні та галузеві соціології / Навч.посібник / За ред.В.Є.Пилипенка. Київ, 2004.
14. Латур, Брюно; Колгас, Рем та ін. А комусь ще подобаються міста? Екологія проти модернізації. — К.: IST Publishing, 2021. — 164 с.
15. Соціологія модерну та модернізації [Електронний ресурс] : підручник для студ. спеціальності 054 «Соціологія», спеціалізації «Врегулювання конфліктів та медіація» / П. В. Кутуєв, А. В. Багінський, О. І. Василець, М. Н. Єнін, О. М. Казьмірова, Т. В. Коломієць, Г. О. Коржов, Д. В. Макаренко, І. В. Мацко-Демиденко, І. В. Пиголенко, О. П. Северинчик, О. Л. Якубін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 3333 кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 355 с.
16. Соціологія політики: хрестоматія: у 2-х частинах / авт.-упоряд. : В. А. Полторак, О. В. Петров, А. В. Толстоухов. – К. : Вид-во Європейського університету, 2010. – Ч. 1 – 360 с. ; Ч. 2 – 310 с
17. Щедрова Г. П. (2021) Політична соціологія електронного простору України: сучасні тенденції / Г. П. Щедрова. – 2021. – URL : http://ir.duan.edu.ua/ handle/123456789/1757.
18. Нехаєнко, О., & Литовченко, А. (**2024**). Роль самоорганізації у підтриманні продовольчої безпеки у воєнному Харкові: волонтерська діяльність як елемент «Живої лабораторії». Тези XXIII Міжнародної наукової онлайн конференції «Харківські соціологічні читання»: «Соціологія у турбулентному світі: науковий статус, суспільна роль та дослідницькі акценти».
19. Nekhaienko, O., Yashkina D., Lytovchenko, A., Boiko D., Zaporozhchenko R. (**2024**). Discursive (re)production of social cleavages in the 2019 Ukrainian parliamentary elections. Southeast European and Black Sea Studies, DOI: https://doi.org/10.1080/14683857.2023.2221956
20. Литовченко А. (**2024**). Прояви ґендерної нерівності в сфері вищої освіти. У Ґендерна рівність в освіті та через неї: навчальний посібник / за ред. К. Б. Левченко, О. С. Мурадян. Харків, 2024. С. 222-231. https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/tsili-staloho-rozvytku/gender/book.pdf
21. Нехаєнко Оксана, Литовченко Артем (**2023**). Концепт «винайденої традиції» Хобсбаума- Рейнджера в соціологічному аналізі освіти. Соціологія та сучасні соціальні трансформації: Матеріали XVI Міжнародної конференції студентів та молодих науковців

(Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 17 листопада 2023 року). К.: Видавництво «Наукова столиця», 2024.- с. 87-90 https://sociology.knu.ua/sites/default/files/newsfiles/2023-sociology-and-contemporary-social-transformations-proceedings.pdf

22. Литовченко А., Бойко Д., Яшкина Д., Холм-Хансен Й. (**2023**). Дискурс поміркованості та згуртованості як ефективний електоральний інструмент: «Слуга народу» під час української парламентської кампанії 2019 року. *Ideology and Politics Journal*. 3(22), 2023. 93-118https://doi.org/10.36169/2227-6068.2022.03.00005

Допоміжна література:

1. Bauman Z. In Search of Politics. - Cambridge: Polity, 1999. - 232 p.
2. Bourdieu, Pierre. La Distinction: critique sociale du jugement. — P.: Minuit, 1979. — 670 p.
3. Bourdieu, Pierre & Boltanski, Luc. La production de l'idéologie dominante. — P.: Demopolis,2008. — 157 p.
4. Cola D. Sociologie politique, PUF, 1994 ; 2e édition avec une introduction inédite, PUF, «Quadrige », 2002. Traduit en géorgien, en russe, en roumain et en portugais. 358 p.
5. Chomsky N. Profit Over People: Neoliberalism and Global Order. Seven Stories Press, 1999; Random House, 2017. – 89 p.
6. Chomsky, Noam (2003). Objectivity and Liberal Scholarship. The New Press. Red & Black.142 p.
7. Chomsky, Noam (2017). Requiem for the American Dream: The 10 Principles of Concentration of Wealth & Power. Seven Stories Press, 2017. - 172 p.
8. Chomsky, Noam (2006). Failed States: The Abuse of Power and the Assault on Democracy.Metropolitan Books, 2006. – 320 p.
9. Denk T., Christensen H. How to classify political cultures? A comparison of three methods of classification. – Quality & Quantity, 2016, January, Vol. 50, Issue 1, p.177–191.
10. Lipset, Seymour Martin; Rokkan, Stein (eds.). Party Systems and Voter Alignments: Cross- National Perspectives. The Free Press. 362 p.
11. Lytovchenko A. The destruction of political space: the case of Ukraine, 2014 / A. Lytovchenko, O. Muradyan // Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences. – VI(26), I.: 156. – 2018. – p. 104-107 (in English) http://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/hum_vi_156_26.pdf
12. Marcuse, Herbert (1991). One-dimensional Man: Studies in Ideology of Advanced Industrial Society. New York: Routledge. 261 p.
13. Nekhaienko O.V., Lytovchenko A.D. (**2025**) Historical sociology of urbanization: cities as arenas of power struggles. Habitus.(70), 48-54 DOI: https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.70.7
14. The Oxford Handbook of Analytical Sociology / ed. By P. Hedström and P. Bearman Oxford Handbooks in Politics & International Relations, 2009. – 796 p.
15. Political marketing. A comparative perspective / Ed. by D.G. Lilleker and J. Lees-Marshment.– Manchester University Press. – New York, 2005
16. Бакумов О. С. Електоральна поведінка українських виборців в 2010–2014 рр.: кластерний аналіз Форум права. – 2016. – № 3. – С. 19–24 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2016_3_6.pd
17. Була С. П., Свідерська О. І. (**2024**) Соціальні мережі як інструмент політичної маніпуляції. Політикус. Одеса, 2020. № 4. С. 21-25. DOI: 10.24195/2414-9616.2020-4.3.
18. Булгаков Д. (**2024**) Маніпуляції у мас-медіа як інструмент політичної боротьби. Політичне життя. №2. 2024. – с. 131-136
19. Габермас Ю. До реконструкції історичного матеріалізму / Пер. з нім. В. Купліна. — К.: Дух і літера, 2011. — 320 с.
20. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії / Пер. з нім. А. Дахнія. — Львів: Астролябія, 2006. — 416 с.

21. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритости. — Львів: Літопис, 2000. — 320 с.
22. Добиш М.П.. Сучасні тренди електорально-географічних досліджень в світі та розвиток електоральної географії в Україні Український географічний журнал 2018 (4) с. 33- 40https://doi.org/10.15407/ugz2018.04.033
23. Зельницький А., Удовенко П. Політичні партії і вибори. К.: «Гарант калі», «НДІСЕП», «Тираж», 2003. – 600 с.
24. Кутуєв П. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм. Київ, 2005.
25. Литовченко А. Д. Авторитарна особистість; Альтерглобалізм; Вульгарний соціологізм; Історична соціологія; Відчуження в політичній сфері; Гегемонія; Демонстративне споживання; Ідеологія; Когнітаріат; Критична соціологія; Ліворадикальна соціологія; Наука і ідеологія; Споживання суспільство; Політична соціологія; Утопія соціальна; Франкфуртська школа / Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник/ За загальною редакцією В. М, Пічі [Н. В. Ковалиско, Ю.Ф. Пачковський, О.І. Пташник-Сердюк та ін.]. Львів: «Новий Світ- 2000», 2018 р. – 718 с.
26. Литовченко А. Альтюссер Луї П'єр; Горкхаймер Макс; Кропоткін Петро; Ленін (Ульянов) Володимир; Маркузе Герберт / Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. Н.М. Хоми [В.М.Денисенко, Л.Я.Угрин, Г.В.Шипунов та ін.]. – Львів: Новий Світ-2000, 2014. – 766 с.
27. Литовченко А.Д. Гоулднер Алвін Уорд; Тіллі Чарльз / А. Литовченко / Історія соціологічної думки : навчальний енциклопедичний словник-довідник / за наук. ред. В. М. Пічі [Н.В. Коваліско, В.М. Онищук, Н.М. Цимбалюк та ін.]. – Львів : «Новий Світ – 2000», 2016. – 744 с.
28. Литовченко А.Д., Мурадян О.С. Неомарксистський погляд на політику: критична науково-суспільна програма / Литовченко Артем, Мурадян Олена // Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. – Львів: Новий Світ-2000, 2017. – Т.2.: XX - початок XXI ст. - 598 с. - С. 128-148
29. Лобанова А.С. Політичні експектації та електоральні пріоритети виборців Центральної України. (Парламентські вибори – 2012) / А.С. Лобанова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологічні науки . - 2013. - ₹ 11(1). - С.223-233.
30. Мельниченко А., Акімова О. Проблеми і перспективи електоральної соціології в Україні // ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1 (21) 2014. – с. 73-79
31. Патнам Р.Д. Творення демократії. Традиції громадської активності в сучасній Італії / Пер.з англ.- Київ: «Основи», 2001
32. Пержун В. Соціологія політики П. Бурдьє: категоріальний апарат, неординарні ідеї, нове осмислення / В. Пержун // Релігія та Соціум. – 2013. – № 2 (10). – С. 69–74.
33. Підготовка і проведення виборчих кампаній. Дайджест навчальних посібників РП США. К.: СП «Інтертехнодрук», 2002.
34. Політична стратифікація суспільства: монографія / В. А. Полторак, Д. В. Прошин, І. А. Єремєєва та ін. / за ред. В. А. Полторака. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. – 212 с.
35. Політична культура та парламентаризм в Україні: сучасний стан та основні проблеми. Інформаційно-аналітичні матеріали до фахової дискусії. – 14 грудня 2017р. – URL : http://razumkov.org.ua/novyny/vidbulas-fakhova-dyskusiia-politychna-kultura-ukrainskohosuspilstva- i-stan-parlamentaryzmu-na-suchasnomu-etapi.
36. Політичний маркетинг: сутність, функції, проблеми, використання / [В.А. Полторак та ін. ; за ред. В.А. Полторака]. – Д. : Вид-во ДУЕП імені Альфреда Нобеля, 2010. –152 с.
37. Регіоналізація і вибори як засоби удосконалення владних відносин в Україні

/Лісничий В.В., Радченко О.В., Куценко О.Д. та інші. -Харків, 2003.
38. Телегіна К. А. Електоральна соціологія як особлива соціоінженерна діяльність: функції та дослідницькі методи. / Телегіна К. // Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2011. Випуск 5. – С. 24–32
39. Тімашова В. М. Архітектоніка та соціологічний зміст політичної сфери: політичні інститути // Гілея : науковий вісник, (104). – 2016. – С. 186–189. – URL : www. irbis-nbuv.gov.ua. 38. Шведа Ю. Р. Політичні партії у виборах: теорія та практика виборчої кампанії / Ю. Шведа. – К. : Знання, 2012. – 373 с
39. Шинкаренко О. Електоральний маркетинг: сутність, функції, основні завдання. Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики, 2012, вип. 56. с. 233-241
40. Шинкаренко О. Маркетингова модель електоральної поведінки: сутність та основні характеристики / Олена Шинкаренко // Український соціологічний журнал. – № 1-2. – 2013. – С. 87-91
41. Шлях до перемоги. Технології виборчої кампанії. Уп. І. Кучерів та С. Одарич. «Демократичні ініціативи», К.: 1993.
42. Шульга М. Збій соціальної матриці : монографія / М. Шульга. – К. : Інститут соціології НАН України, 2018. – 284 с. – URL : https://isoc.com.ua/assets/files/news/2019/shulga_social_matrix_05-12.pdf.
43. Щедрова Г. П. Політична соціологія електронного простору України: сучасні тенденції / Г. П. Щедрова. – 2019. – URL : http://ir.duan.edu.ua/ handle/123456789/1757.
44. Українське суспільство 1994-2004: Моніторинг соціальних змін (Розділ третій). Київ: ІС НАНУ, 2005.
45. Яковлев Д. В. Соціологічні дилеми теорії політичного вибору / Д. В. Яковлев. – 2016. – URL : http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/7472/Yakovlev%20Pravovi%20ta%20inst%20conf %202016%20t1-27.pdf?sequence=1

Додаткова література

1. «Громадянське суспільство України: сучасні практики та виклики розвитку»: Аналітична доповідь – 27 грудня 2018 р.URL : https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-ukraini- suchasnipraktiki-ta-vikliki-rozvitku-analitichna-dopovid.
2. «Громадянське суспільство в Україні: погляд громадян – 7 жовтня 2019 р. – URL : https://dif.org.ua/article/gromadyanskesuspilstvo-v-ukraini-poglyad-gromadyan.
3. Калюжна Ю. І. Пошук нових теоретико-методологічних ключів до концепту легітимність влади / Ю. І. Калюжна // Сучасне суспільство. – 2012. – № 2. – С. 33–38.
4. Лешенок У. С. Можливості емпіричної ідентифікації політичних орієнтацій на основі цінностей / У. С. Лешенок // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки – №38/39. – 2019. – URL : http://apspp.soc.univ.kiev.ua/index.php/home/article/view/862.52.
5. Лісеєнко О. В. Політична культура населення України: стан, зміни після Євромайдану /О. В. Лісеєнко. – Перспективи : Одеса, 2016. – № 1 (67) – С. 66–71

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Науковий журнал «Ідеологія і політика» https://www.ideopol.org/uk/category/%d0%bf%d0%be%d1%82%d0%be%d1%87%d0%bd%d0%b5-%d1%87%d0%b8%d1%81%d0%bb%d0%be/
2. Вступ до політичної соціології: гарвардські лекції https://coursebrowser.dce.harvard.edu/course/introduction-to-political-sociology-2/
3. Відеоогляд соціологічного підходу до політики https://www.youtube.com/watch?v=TCs_hyI15R8
4. Що таке політична соціологія? SAGE course. https://sk.sagepub.com/video/what-is-political-sociology#_

5. Онлайн-курс Введення до політичної соціології.
https://www.classcentral.com/course/udemy-political-sociology-an-introduction-121697#1
6. Олнайн-курс політичної соціології https://www.elevify.com/uk-ua/%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0-%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96-%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8/%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8/%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97-d3c32
7. Онлайн-курс Порівняння політичних систем
https://www.coursera.org/learn/comparative-political-systems
8. Онлайн-курс Розуміння політичних концептів
https://www.coursera.org/learn/understanding-political-concepts